

Mitä voimme oppia muilta korkeakoulutuksen saavutettavuudesta: tuliaisat verrokkimaista Ruotsi, Irlanti ja Englanti

KORKEAKOULUTUKSEN SAAVUTETTAVUUSSUUNNITELMA-WEBINAARI II 2.3.2021

GATE-HANKE

Vuokko Kohtamäki, @vkohtamaki

Mitä kolmesta verrokkimaasta tutkittiin?

- 1) Korkeakoulupoliittisia **saavutettavuus- ja tasa-arvo-tavoitteiden** sisältöjä ja kohderyhmiä
- 2) Verrokkimaiden toimia ja niiden vaikuttavuutta
- 3) Tavoitteiden ja toimien soveltuvuutta Suomeen

Aineisto: 102 lähdettä (2008–2020) korkeakoulupolitiikan linjauksia ja dokumentteja, viranomaisselvityksiä ja –raportteja, kansallisia arviointeja, lainsäädäntöä sekä aiempia tutkimusjulkaisuja

Ruotsi, Irlanti ja Englanti: korkeakoulutuksen saavutettavuus ja tasa-arvo

- Poliittikkatavoitteena moniulotteinen, -tasoinen sekä jatkuvasti ajankohtainen kysymys verrokkimaissa
- Pyrkimys edistää aliedustettujen ryhmien korkeakoulutukseen **hakeutumista ja pääsyä** sekä opiskelua, opiskelun edellytyksiä ja valmistumista
 - yhteys yhteiskunnallis-taloudellisiin muihin tavoitteisiin
- Pyrkimyksenä yhteiskunnan moninaisuuden heijastuminen korkeakoulutukseen osallistumisena

Korkeakoulutuksen saavutettavuus ja tasa- arvo: poimintoja verrokkimaista (1)

- IRE ja UK siirtymä opiskelijaksi nuorena (18-21 v.) FI 20% (19-20 v.)
- Korkeakouluttamattomien vanhempien lapset aliedustettuja uusien opiskelijoiden joukossa
- Ulkomaalaissyntyisten (18-29 v.) korkeakoulutukseen osallistumisaste SWE 16% IRE 24% UK 19% FI 15 %
 - Irlannissa sekä väestöstä että opiskelijoista suurehko osuus muualla syntyneitä
 - Ruotsissa toisen polven maahanmuuttajat aktiivisia korkeakouluttautujia

Korkeakoulutuksen saavutettavuus ja tasa- arvo: poimintoja verrokkimaista (2)

- Naisten osuus uusista alemman tutkinnon ensi kertaa aloittavista korkeakouluopiskelijoista SWE 61% IRE 51% UK 56% FI 54 %
- Naisten korkeakoulutuksen läpäisyasteet miehiä korkeampia
 - Kandidutkinnon tavoiteajassa suorittaneiden erot SWE 16 % IRE 11% UK 4 % FI 28 %
- Pääkaupunki- tai isojen kaupunkien vetovoima **“Top 5 UK Student Cities”**

Politiikkatoimet kohdistuvat laaja-alaisesti eri ryhmiin

- Sukupuoli
- Ikäryhmät (esim. nuoret ja aikuiset)
- Koulutustausta
- Syntyperä ja maahanmuuttajatausta
- Kieliryhmät
- Etniset ryhmät
- Vammaiset/toimintarajoitteiset
- Alueet
- Sosioekonominen asema (esim. vanhempien koulutustausta)

Verrokkimailla useita politiikkapainotuksia

- Ruotsi sukupuolten tasa-arvo, vähemmistökielten edustajat, sosiaalinen tausta, toimintarajoitteiset, alueellisuus
- Irlanti aikuisopiskelijat, joilla ei korkeakoulutusta; toimintarajoitteiset, etniset vähemmistöryhmät, sosiaalinen asema, ammatillisista oppilaitoksista valmistuneet
- Englanti sosioekonominen asema, etninen tausta, intersektionaalisuus

Esimerkkejä saavutettavuuden ja tasa-arvon edistämiskeinoista: Ruotsi

Normiohjaus: Lainsäädäntö (korkeakoululaki, yhden-vertaisuuslaki, laki kansallisista vähemmistöistä ja -kielistä), korkeakouluverkosto, korkeakoulutuksen sisäänpääsyreitit, opiskelijavalinnat

Taloudellinen ohjaus: Kohdennetut rahoitus-mekanismit korkeakouluille

Informaatio-ohjaus: Kansalliset arvioinnit, laadunvarmistus, markkinointi kansallisille vähemmistöryhmille (saamelaiset, ruotsinsuomalaiset, tornionjokilaaksolaiset, romanit ja juutalaiset), tilastoinnit

Esimerkkejä saavutettavuuden ja tasa-arvon edistämiskeinoista: Irlanti ja Englanti

Normiohjaus: Lainsäädäntö, vaihtoehtoisia väyliä korkeakoulutukseen, korkeakoulujen saavutettavuussuunnitelmien hyväksymisprosessi (UK), saav.suunnitelma (IRE)

Taloudellinen ohjaus: Rahoitus (mm. PATH-ohjelmärahoitus korkeakouluille; rahoituskannustekerroin 0,33 perusrahoitusosassa IRE); lukukausimaksut/saav.suunnitelma, sakkorangaistus/saav.suunnitelma (UK)

Informaatio-ohjaus: Kansallinen/korkeakoulukohtainen saavutettavuussuunnitelma, kansalliset arvioinnit, kansalliset arviointiviitekehykset (UK), seurannat, laatuleima Athena SWAN

Informaatio-ohjaus korostunutta

- Tilastointi ja arviointiraportit käytössä laajasti kaikissa verrokkimaissa
 - Tietyn politiikkatavoitteen toimeenpanon seurantaan luotu kansallisia viitekehyksiä yksityiskohtaisempaa seurantaa varten: esim. alueellisten erojen tasoittamiseksi
 - Kuvailevaa ja vertailevaa informaatiota menneestä tilanteesta: pyrkimyksenä ohjata tulevaa toimintaa

Mitä verrokkimaista opittavissa?

Ehdotuksia/
ajatuksia/
suosituksia

Normiohjaus: korkeakoululainsäädäntö

1) Suomessa voidaan harkita otettavaksi korkeakoulutuksen yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistäminen kummankin korkeakoulusektorin lainsäädäntöön

- **Yliopistolakiin ja ammattikorkeakoululakiin** ei sisälly säännöksiä asiasta
- Tasa-arvolaki ja yhdenvertaisuuslaki edellyttävät oppilaitoksilta tasa-arvosuunnitelmaa ja yhdenvertaisuussuunnitelmaa

Informaatio-ohjauksen vahvistaminen saavutettavuuden ja tasa-arvon edistämiseksi

- 2) Korkeakoulutuksen saavutettavuuden, yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistäminen osaksi OKM:n korkeakoulujen ohjausprosessia ja sopimusmenettelyä
- 3) Integrointi korkeakoulujen laatu järjestelmien auditointiin
- 4) Nivelvaihe toiselta asteelta korkeakoulutukseen ja edeltävä koulutusaste
 - Seuranta: Opiskelijavalinnat ja -valintatavat
 - Aliedustettujen ryhmien informointi ja tuki jo korkeakoulutusta edeltävillä koulutusasteilla (ns. varhainen interventio)

Korkeakoulujen harjoittama viestintä ja tiedotus hakijoille ja opintojen aikana

5) Korkeakoulujen harjoittama **viestintä ja tiedotus** palvelemaan paremmin myös korkeakoulutuksen aliedustettuja ryhmiä

- **Ennen hakeutumista kohdennettu viestintä ja tiedotus sekä yhteistyö toisen asteen kanssa (vrt. siirtyminen toiselta asteelta korkeakoulutukseen)**
- **Opintojen aikana** (mentorit, infovideot, teemaviikot, apuvälineet, palvelutuki jne.)
- Kaikissa verrokkimaissa viestintä ja tiedotus olleet tehostetusti kehittämisen kohteena

Kiitos kaikille kuulijoille!

”Access is everyone’s business and not just the business of access office.” (Higher Education Authority HEA, Ireland)

Vuokko Kohtamäki, dosentti, yliopistonlehtori

Tampereen yliopisto, johtamisen ja talouden tiedekunta

vuokko.kohtamaki@tuni.fi

040 190 4055

@vkohtamaki

